

Nova grška vlada

je položila prisego

ATENE, 6. V soboto so člani novega kabineta položili prisego pred predsednikom republike Konduriotismem.

Kabinet je sestavljen tako-le: ministri — Zaimis; zunanje zadeve — general Mazarakis; vojna — Kaneris; mornarica — Kirkos; finance — Tsaldaris; notranje zadeve — Metaxas; promet — Papanastasiu; pravosodje — Merkurijs; narodno gospodarstvo — Argyros; prosveta — Bakalbas; minister brez portfelja — Kafandaris.

O poljskih pridelkih Julijske Benečije v letu 1926.

«Edinost» je pred nekaj dnevi poročala, da je začel z novembrom t. leta osrednji statistični urad za kraljevino Italijo izdajati poseben «Mesečni statistični vestnik». Ta izdaja je le praktična udeležitev zakona od 9. julija 1. 1926. št. 1162., ki urejuje statistično službo v Italiji. Naloga, ki jo je prevzel novi vestnik, je, kakor poudarja ravatelj osrednjega statističnega urada v predgovoru k prvi številki, bila tem lažja, ker je že osrednje vodstvo zaklada izdalo kot dodatek zakladnemu obračunu veliko statističnega gradiva iz finančnega in gospodarskega življenja. Vestnik bo zbiral in urejeval vse statistične podatke, ki se bodo lahko mesečno ali v krajših rokah obelodanile.

Ker smo na tem mestu pred nedolгим časom prinesli podatke o gospodarstvu naših krajev v letu 1925. po knjigi, ki jo je izdal «Statistični gospodarski zavod» v Trstu, smo hoteli po potrebi citirati tudi s podatki za leto 1926., ki jih je objavila ravnokar omenjena prva številka Statističnega Vestnika.

Z veseljem smo najprej ugotovili, da navajajo Vestnik podatke za Julijsko Benečijo (Venezia Giulia), in ne za Julijsko Krajino (Regione Giulia), kakor knjiga tržaškega statističnega zavoda. Toda to veselje se je kaj kmalu spremenilo v razočaranje, kajti izraz «Venezia Giulia», nima tukaj pomena, ki mu ga sicer splošno pripisujejo, namreč kot skupnemu imenu za ozemlje nekdanje Gorško-Gradišanske dežele, mesta Trsta in okolice, in onih delov Istre, Kranjske in Koroške, ki so bili priključeni k Italiji, (nekateri prištevajo k temu ozemlju še mesto Reka), temveč je le skupno ime za dokaj okrnjeno ozemlje, namreč samo za sedanjost tržaško, pulsko in reško pokrajino. Oni del Gorške, ki je bil priključen videmski pokrajini, ni vstet v «Venezia Giulia» temveč v drug «compartmento», ki pa nima v vestniku niti enotnega imena. Brez vidnega razloga se rabita zanj izrazi «Veneto» in «Venezia Euganea». Pri tem pa niso čutili izdajatelj Vestnika niti potrebe, da bi razlagali to razdelitev, kaj šele, da bi jo utemeljevali.

Taka razlaga pa je nujno potrebna, ker bi se sicer zavajali citatelji v zmotno. Tako je na pr. «Edinost» že po tej statistiki poročala o številu prebivalstva in omenila, da je imela «Julijska Benečija» 1. decembra 1921. 709.921 prebivalca, dočim je znašalo število prebivalstva po uradnem štetju, katerega rezultate je ravno letos izdalo ministrstvo za nacionalno ekonomijo 919.987. Od kod ta razlika? Ministrstva za nacionalno ekonomijo je združilo pod imenom «Venezia Giulia» vse prej omenjene dežele, brez Reke seveda, ki l. 1921. ni bila še anektirana, osrednji stat. urad je bržkone vključil Reko (iz vestnika to vsekakor na razvidno, ugotovitev pa bi zahtevala preveč časa), izločil pa je iz «Venezie Giulie», ono ozemlje, ki spada pod videmsko prefekturo.

Tudi podatki o poljskih pridelkih, ki jih navaja Vestnik za «Julijsko Benečijo in Zader», se nanašajo samo na Tržaško, Pulsko in Reško ter, kakor pravi ime, še na Zadrsko pokrajino. Kakšni so bili pridelki v ostalem delu Gorške, kranjske in Koroške, ki spada pod videmsko pokrajino, ali v vsej videmski pokrajini, ne izhaja iz Vestnika, ki navaja številke samo za vso «Venezio Euganeo».

Podatki, ki jih navaja Vestnik za leto 1925., se dobodra ujemajo s podatki ponovno omenjenj knjige Gosp. stat. zavoda v Trstu. Tako je «Julijska Benečija» v pomenu, ki ji ga daje Vestnik, pridelala leta 1925. 218 tisoč centov pšenice, l. 1926. pa 285 tisoč. Povišek znaša torej 31%. Ta povešek je tem bolj pomemben, ker je bila letošnja letina splošno slabša od lanske, ki je veljala za najboljšo, in ker izkazuje vsa Italija kljub vzorni žitni bitki 8% pomanjšek.

Statistika navaja tudi povprečni pridelok za desetletje 1916-1925. Dasi bi bili ti podatki na sebi važni, nimajo pravega pomena, ker obsegajo vojna leta, še manjši pomen pa imajo za pokrajino, ki je bila v vojnem območju. Še večji povešek kakor pšenica izkazuje rž, ki je poskočila od 22 na 35 tisoč centov, torej za 55%, kar je zopet tembolj značilno, ker izkazuje država pomanjšek za celih 9%.

Enako silno pa je poskočil tudi pridelok ječmena, namreč od 57 na 89 tisoč centov ali za celih 56%, ko se je pridelok vse države znižal kar za 14%.

Naravnost fenomenalen pa je skok pri ovsu; ki se je dvignil od 28 na 44 tisoč centov ali za 57%. Skok je še večji, ako pomislimo, da se je (vedno po podatkih Vestnika), z ovsem posejani svet zmanjšal od 3400 na 3300 hektarjev. Razlika v pridelku, reduciranem na enako površino, bi znašala celih 60%. Podatki za vso državo izkazujejo pomanjšek za 3%.

Tudi koroza je v tej «Julijski Benečiji» izredno bogato rodila, saj se je po Vestniku pridelalo l. 1925. 308, leta 1926. 398 tisoč centov koroze, torej za 90 tisoč centov ali 30% več; površina, posejana s koroza pa se je zmanjšala od 22.500 na 21.000 hektarjev, tako da znaša večji pridelok na enaki površini 37%. Vsa država izkazuje sicer tudi povešek, toda samo 4%.

Iz vsega tega izhaja, da bi bila letina v «Julijski Benečiji» l. 1926. izredno ugodna. Vremenske prilike se morale biti tu docela različne od ostale Italije, celo močno različne od sosednje «Venezie Eugane». Primerjati bi se dale, po

pridelkih pšenice sodeč, samo z nekaterimi južnimi pokrajinami. Po drugih pridelkih sodeč, pa so bile tudi tam vremenske razmere dokaj različne. V enem oziru so pa morale biti razmere precej enake: saj izkazujejo statistični podatki za murvovo listje enak padec v «Julijski Benečiji» kakor v vsej ostali državi.

Skoda je le, da ni objavil Vestnik tudi vremenskih statističnih podatkov, ker bi bila potem slika jasnejša.

Upamo in želimo, da ne bodo prihodnje številke Vestnika več kazale takih nejasnosti. In v tem upanju nas utrjuje imenovanje profesorja Vukajšnje tržavske univerze Livija Livija, ki je izdal uvodoma omenjeno knjigo o «Gospodarstvu Julijske Krajine», za člana višjega statističnega sveta.

Da pa imajo tudi najvišji krogi interese na tem, da bi bilo statistično delo jasno in popolno, kaže že dejstvo, da bo prvi seji višjega statističnega sveta predsedoval sam ministrski predsednik.

L. Č.

DNEVNE VESTI

Moka iz soje

Poročali smo pred kratkim, da je razpravljala pokrajinska komisija za živila na svoji zadnji seji tudi o vprašanju, ali bi se ne dala uporabljati tudi moka iz soje za izdelovanje kruha. Tržaški prefekt gr. uff. Gasti je sporočil komisiji, da se je predložil ministrstvu načrt za tozadevne poskuse. V načrtu je, da bi se prvi poskusi napravili v Trstu, in še le ko bi se videlo, ali so se obnesli, bi se mislilo na uporabljanje sojeve moke po vsej državi.

O tem vprašanju je predaval te dni na sestanku Rotary Club-a general Piccione, ki je dokazoval, da bi imela uvedba sojeve moke za izdelovanje kruha velik pomen toliko v gospodarskem pogledu kolikor tudi v pogledu prehrane kot take.

V eni prihodnjih števil «Edinosti» objavimo daljšo razpravo o soji in sojevi moki, da bodo citatelji «Edinosti» natančno informirani, za kaj gre pri gori omenjenih poskusih.

Podpisovanje za liktorsko posejilo s strani državnih namoščencev

Prefekt gr. uff. Gasti je postal včeraj Nj. E. načelniku vlade in finančnemu ministru sledečo brzojavko:

«Civilni državni uradniki so takoj odgovorili na topli poziv k podpisovanju za liktorsko posejilo in danes presegla podpisana svota v tržaški pokrajini daleč en milijon. Prvi mesečni obrok je bil že vplačan. Cast mi je sporočil ta značilni uspeh, ki bo pozneje še narasel ter izkazoval še večja števila. Pridržujem si, da pošljem podrobne podatke. Prefektura in kvestura sta podpisali 177.700 lir, železniška uprava 235.200 lir, finančna intendenca 100.000, poštni in brzojavni uslužbenci 174.300 lir, šolsko skrbništvo 100.000, sodišče 91.300».

Knjige Goriške Matice

Brat Francišek počel

Radi neverjetno visokega povpraševanja po letošnjih Matičnih knjigah je knjiga brat Francišek že pošla. Knjigo brat Francišek je spisal pisatelj Franc Bevk v goriških zaporih in visoko presegla Meško-vega sv. Frančiška ter razne druge izjave, ki so letos izšle o svetem Frančisku v Sloveniji. Dopadla je našemu občinstvu na Goriškem tako, da je tekoma 14 dni pokupilo celo prvo izdajo. Je že v tisku druga izdaja, da jo dobe vsi oni, ki so jo naročili, ter še drugi ljubitelji lepih knjig na knjižnem trgu. Pisatelju Bevku je služila pri sestavi njegovega brata Frančiška tozadevna knjiga slovečega skandinavkega pisatelja Jorgensena. Pisana je v silno napetem slogu, z urno se menjajočimi dogodki ter nima ničesar skupnega z onimi pri nas običajnimi medlo pisanimi životopisi svetnikov.

Tudi ostalih letošnjih knjig Goriške Matice, ki so vzbudile toliko zanimanja med našim ljudstvom, ni več dosti v zalogi, in zato naj se jih vsak čimprej preskrbi ali pri domačem trgovcu ali pa pri upravi Matice v Gorici ako noče ostati brez njih.

PISMA SE NE BODO PREDAJALA PRI VRATARJIH

Pred kratkim smo objavili sporočilo tukajšnjega poštnega ravnateljstva, da se bo izvršila v dostavljanju pism izprememba, po kateri pismo ne bo bilo več doneseno pisem v stanovanja naslovljenec, temveč da jih bodo puščali pri vratarjih hiš, kjer bi jih naslovljenec potem sam dvigal. Ta načrt pa je poštna uprava sedaj opustila, tako da ostane glede dostavljanja pism pri starem.

POZDRAVI VOJAKOV.

Slovenski fantje, ki služimo pri konjenikih v Bologni pošiljamo zadnje pozdrave, od tu odhajajoči, starišem, bratom, sestram, fantom in dekletom Rudi Cerkenik iz Divače, Andrej Moderc iz Lokve, Rafael Božeglav iz Lokve, Jožef Živic od Sv. Ivana, Batagelj Vincenc, Kamnje na Vipavskem, Batagelj Anton, Kamnje na Vipavskem, Skrajnc Ivan, Manče pri Vipavi, Ferjančič Jožef Gore pri Vipavi, Ježič Leopold Vel. Zablje, Kobal Anton Studeno pri Postojni, Trkman Ivan Podkraj.

TRŽAŠKI BLAGOVNI TRG. 6. 12. 1926.

Trg je bil danes slaboten. Vidi se, da ponedeljek ni preveč priljubljen ne pri prodajalcih, ne pri kupcih.

Cene so bile sledeče: Zelenjava: Radič zelen velik in mali 80-360; radič rudič 300-400; pesa 70-80; korenje 70-90; krompir 65-80; malancane 180-250; zelje belo 80-100; «Brussels» 60-70; vrzote 40-50; «topinambur» 50

do 80; fižol v stročju mali 400-500; čebula 35-65; paradižnik —; česen 150-180. Sadje: Jabolka 60-360; hruške 100-400; kostanj 100-200; pomaranče 35-45 L za zaboje ali 100-130 L za kvintal.

Iz tržaškega življenja

Zlikovci zopet prevrtili blaginje in ugrabitelj 12.000 Lk. — 4 aretacije.

V zadnjem času so zlikovci postali zelo podjetni in izgleda, da ne mislijo še okleščiti tega svedra in «prečisti» parkljar. Dočim je policija še na četu, da bi isledila sterilne vtemov, izvršeni v preteklem tednu, so svedrovi že zopet pokazali svojo pojedinost. To pot so vseh na muho Zadrugo trgovcev s ostem, ki ima svoj sedež na Cervo Cavour št. 15. S pomočjo ponarejenih ključev so se v noči od nedelje na ponedeljek vtihotapili v nadzorno pisarno, kjer so se seveda takoj lotili blaginje. Zapel je tih sveder zaškrbati «prečisti» parkljar in kmalu je na levem boku blaginje zamajala troglata luknja, skozi katero so zlikovci pograbil plen v znesku 12.000 Lk. Nato se nemoteno izginili v noč, pustivši na licu mesta razno vlomilsko orodje, ki bi jih sicer utegnilo ovirati na poti na varno. O tatvini, ki so jo odkrili včeraj zjutraj uslužbenci zadrug, ko so odprli pisarno, je bila takoj obveščena pvestura. Policijski organi so pričeli tozadevne poizvedbe, ki so pot niso ostale brezuspešne, kajti dovedle so do aretacije štirih moških, ki so zelo osumljeni, da nimajo radi te tatvine čiste vesti.

Nezgodna nedeljskega lovca. — Namesto zajca, obstrčil priganjca.

Tržaški kavarnar Marcello Camerini, stanujoč v ulici Piccardi št. 15, je v nedeljo lovil zajce v okolici Ivanjgrada pri Gorjanskem. Kot priganjca sta mu pomagala lovski čuvaj Ivan Lozej in njegov 14-letni nečak Emil Lozej, oba iz Ivanjgrada. Pri iztikanju po grmovju je deček končno splašal zajca, ki se je seveda spustil v divji beg, da bi odnesel zdravo kožo. Tedaj je Camerini urno nameril puško in ustrelil. Toda komaj je to storil, so se razlegli v grmovju bolesteri kriki; strel, namenjen zajcu, je zadel po nesreči dečka, ki je zadobil, ker je bila puška nabasana s šibami, številne, a k sreči ne nevarne rane na raznih delih telesa. Nesrečni deček je bil prepeljan v mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v kirurški oddelk. Ozdravil bo — ako ne nastopijo komplikacije — v 10 dneh.

Skoki stredo so prišli.

Predpreteko noč so neznan zlikovci obiskali skladišče špedijske firme Innocente Mangilli v ulici Udine št. 15. Prišli so tja po nenavadni poti, namreč skozi streho, na kateri so napravili široko luknjo. V skladišču so zlikovci vlomili več zabojev, pa niso našli pripravnega plena. Pobrali so le nekaj ducatov nogavic in par odrezkov svilnenih in bombaževinskih tkanin v skupni vrednosti okoli 500 lir.

Tatovi v tobakarni

V noči od nedelje na ponedeljek so zlikovci vlomili v tobakarno Marije Stibilj v ulici Lavoratori št. 24, kjer so pokradli znatno količino tobaka, cigare, smotk in raznih drugih monopolnih predmetov v skupni vrednosti okrog 4000 lir. Kakor navadno skoro vedno ob takih prilikah, so jo nato odkurili s plenom, ne da bi jih kdo motil. Tatvina, ki so jo odkrili včeraj zjutraj, je bila javljena orožnikom.

Padla s tramvaja

Kljub številnim nesrečam, ki se dogajajo pri skakanju s tramvaja v teku, je bila 52-letna postrežnica Attilija Zucchini, stanujoča v ulici A. Caccia št. 11, včeraj zjutraj tako neprevidna, da je v ulici Tartini predčasno skočila s tramvaja. Pri tem pa je padla in se precej hudo pobila po levem kolenu. Morala se je zateči v mestno bolnišnico, kjer je dobila prvo pomoč.

Tržaška porota

Nada Monterubianesi oproščena — Govori državne pravdnika in branitelja.

Koj po otvoritvi včerajšnjega zasedanja tržaške porote je povzel besedo državni pravdnik, odvetnik Gargano.

Po daljšem uvodu je prišel na vprašanje kokane. Dokazoval je, da je vse govorjenje o kokaini le nekako senčenje že dovolj jasne slike. Monterubianerjeva je bila žrtev Hirschmanna, toda žrtev posebne vrste — prostovoljna. Ne sme biti govora o kokainu.

Predlagal sem vprašanje prostovoljnega umora — nadaljuje govornik — zakaj? Nada je kupila samokres 31. januarja gospodje porotniki, ko je Cataldi že vedel o nezvestosti svoje žene. Tudi izjave, da jo je

Hirschmann silil do nakupa samokresa, so nekaj fantastičnega. In zadeva nabojev? Logično je za govornika, da se ne more močiti v kalibru nabojev Hirschmann, človek ki je služil v reški prostovoljni legiji in bil vojak v Libiji.

Orožje ni bilo kupljeno za ljubimca — temveč proti ljubimcu! Mož jo je spodil od hiše s skrajno grenkimi besedami in ji dejal, da ni vredna, da bi več videla svoji dve hčeri ter ji to prepovedal. Odigrala je zadnjo karto z življenjem in izgubila — po krivdi Hirschmanna, ki je bil do tistega dne orodje njenih strasti in uživanja. Odpotovati bi morala ob devetih zvečer na dan zločina, čemu je torej kupila še istega dne opoldne naboje za peklenko orodje. V njeni duši je vstala želja po maševanju in Hirschmann, katerega žrtev hoče biti Monterubianesi, postaja v obravnavi žrtev njene maščevalnosti.

Osebná bramba? Po zadnjih besedah se mora to izključiti — govornik obžaluje, da ni generalni državni pravdnik vključil v obtožnico člen nameravane umora. Otemnelost duha? Vse mahinacije, dovršene na dan zločina, kažejo jasno, da je Nada bila popolnoma pri zavesti. Vzela je pri pripravih za odhod s seboj 4000 lir — čakala je v svoji sobi ure in ure. Čutila je vso sramoto na sebi in čakala trenutka osvete.

Pattiera je glasom zapornika rekla ob mrtvecu: «Juhj moj! Zakaj si šel v tisto sobo! Ker je bilo v sobi pripravljeno zanj orožje!»

Govornik prehaja še enkrat na osebno brambo ter vrže pred porotnike zadnji argument. «Hirschmann me je pritisnil ob postelj — da se me poslednjič polasti — pravi obtoženka — in zato se streljala.» Toda ona ni nikdar o tem govorila v dobi dve leti, kolikor traja preiskovalni zapor in položaj v sobi po zločinu izključuje to tezo.

Za ta zločin prizadeva zakon zapor 18-21 let. Toda govornik noče zahtevati za obtoženko te strašne kazni. Predloča še porotnikom obseg zločina po uspehu obravnave in izločuje še enkrat vse že naznane teze naznanjene od zagovornika — prinašajoč le eni malo relativno vrednost, in sicer to, da je bila Monterubianesi težko izzvana.

«Gre za to, da se danes tu zatre pravico morit!» zaključuje govornik.

Po teh besedah vdrta v dvorano h kletki bčerkí nesrečnice, ki se obupno oprine na železnih, mrzlih palic, skozi katere jim mati med najgorenjšimi solzami da morda poslednji poljub. Obupna bolest obeh mladek prevzame navduze občinstvo, tako da je potrebno izprazniti dvorano.

Popolnó govorí zagovornik.

Braní obtoženko rimeki odvetnik dr. Radogaja.

Tu se je skušal bramiti spomin umrlega — začne zagovornik — braniti ga s pomočjo priča Pattiera, ženske, ki je že tolikokrat bivala v zaporu, katere življenje ni lepo, je žalostno.

Govori o državljanstvu Hirschmanna in ta pride do incidenta, ker zagovornik citira Casimiani, ki ni bila zaslišana v obravnavi. Hirschmann po mnenju zagovornika ni bil italijanski državlján.

Je bil Hirschmann ljubimec, zaljubljenec? Kje naj najdemo porotniki vsaj nekoliko mistične tragike v tem procesu? Nič sentimentalnega, če ne bolečine te ženske!

Govornik rekonstruira zločin v tem smislu: Hirschmann in Pattiera, posebno poslednja, ki je bila njegova ljubimka, sta junaka te žalostne drame. Pattiera je hotela, da pride do tega, češ, Hirschmann naj obvlada gospodinj, da bosta potem ona dva gospodarja hotela, ker gospodarja ni bilo skoro nikdar doma.

Skicuje se na pričanja raznih prič, posebno na tisto knega D'Acquara. Vse govori o poštenju te ženske.

In soproj te nesrečne žrtve, naznanja zagovornik — ta soproj, ki čaka že dve leti s trepetajočim srcem, ji je s pismom danes odpustil, ker je spoznal, da je nedolžna, da je nesrečna.

Zagovornik začne citati ganljivo pismo soproga, toda predsednik ga prekine.

Nasteva strašna faza trpljenja te ženske — in Nada — pravi zagovornik — morda ne bo našla druge pravice, kot tisto, ki jo je vzela sama.

Kokaino? Državni pravdnik je izključeval možnost, ki sama na sebi tvori že eno izmed raznih vprašanj, ki se bodo stavila porotnikom. Vse priče dogodka govore o kokainu in tem treba verjeti. In dva grama kokaina, ki so ju našli pri Hirschmannu? Dokazi žejo naravnost in figura Hirschmanna tone počasi v blato kokainomanizma.

Zagovornik tu razlaga učinkovanje kokaina na človeško živčevje. Iz te razlage prehaja v dedukcije, ki počasi skušajo dokazati blaznost Nade Monterubianesi v trenutku zločina. Oriše še enkrat tragično sceno in apelira na porotnike, da potrdijo vprašanje osebne brambe, ker le tako bi zamoglo priti do oprostilne razsodbe.

«Ne joči, Nada Monterubianesi, kajti gotov sem, da boš še ta mesec, ko se rodi odrešenik, objela Tvoje dve hčeri, kajti vedi, da niso porotniki le porotniki, da so v istem času ljudje» je zaključil govor zagovornik.

Državnemu pravdniku se je zdelo potrebno, da odgovori odvetniku Radogni. V tem odgovoru je spremenil svoje predloge v toliko, da je predlagal razsodbo v smislu člena, ki govori o nenameravane umoru in predvideva zapor od petih do devetih let. «Tako bo Nada Monterubianesi danes vseno prosta» je zaključil govornik. «ker ji štiri leta odvzame amnestija in je dve že odsedela! Toda prosta ne sme biti!»

Zagovornik je odgovoril nato čisto na kratko.

Po enopolturnem posvetovanju je zapisnikar prečital izid glasovanja, iz katerega je razvidno, da so porotniki potrdili vprašanje neprostovoljnega umora, vprašanje vsled streljanja nastopilne smrti in slednjič vprašanje «Je li Nada Monterubianesi izvršila dejanje v stanju, ki jo napravi la neodgovorno».

Na odgovor «da» se nagne obtoženka naprej — zdi se, da bo padla.

Predsednik sodišča razglasi nato oprostilno razsodbo z besedami: «Nada Monterubianesi — oprostilo vam je posvetno sodišče — Glejte, da boste vredna tudi božjega usmiljenja!»

Navzoči člani družine Monterubianesi so sprejeli obtožbo z glasnim jokom.

SILVIJ HLAPŠE PRED POROTO.

Požig in poverba.

Danes ob 9. se prične razprava proti Silviju Hlapše, ki je v novembru 1925. leta žal v lastni pisarni požar. Ker je hiša obljubena, pride Hlapše danes pred poroto. Zagovarjati se bo moral tudi radi poverbe.

TELESNA VZGOJA SPORT

PROSVETA - CANCORDIA 3-2.

Blazina, Kizeta, Cek — Tomažič, Tomažič.

Močna burja je ovirala pravilen razvoj kaj zanimive tekme. Radi tega bi bilo prerano izreči na podlagi tega rezultata sodb o vrednosti obeh čet. Močnejši, da bi «Prosveta» boljše izšla iz boja, lah ko pa bi bila «Concordia» dosegla drugačen rezultat.

Vsekakor pa moramo takoj omeniti, da se je «Concordia» izborna obnesla. Manjka ji seveda še skupnosti, vrste so razdrte samostojne, moči pa so res dobre. Malo več vaje in mora iti.

«Prosveta» je nastopila včeraj v skrajni obliki 4 rezerve so nadomeščale mesta starejših sotovarilev. So pa rezerve, za katere bodi odkrito rečeno, so le mesta pripravna. Posebno se je odlikovalo levo krilo Blazina.

O tekmi sami, ki omenili da je zaznamovati v prvem polčasu popolno premoč «Prosvete», v drugem polčasu, razen par fug. «Prosvete», pa premoč «Concordie». Prav za prav je imela skozi vso igro premoč burja.

Malo smole je bilo pa na obeh straneh. Skoro gotovi goali so šli zgubljeni.

Sodnik dober. Publika nečestitna. R. F.

M. D. Barkovlje: S. D. Primorje 1-1 (0-0).

Včeraj se je na igrišču Primorja odigrala imenovana tekma za prvenstvo. Radi velike burje se tekma sicer ni mogla popolnoma razviti, vendar je precej dobro uspešna.

Prične se ob 14.40. Žogo imajo Barkovljani, ki igrajo z vetrov. Ostanec skoraj ves polčas pred vrati nasprotnikov, a njihovi strelci so brezuspešni. Kajti Primorje, ki postavi vse svoje moči v obrambo, se izvršno brani. Prosečani poskusijo napraviti par izpadov, ki se pa razbijajo ob obrambi Barkoveli. Konec prvega polčasa najde igralce sredi igrišča. Izid 0-0.

Drugi polčas burji in mraz zelo narasteta in igralci se le težavo nadaljujejo tekmo. Ob 15.50 kazenski strel proti Barkovljanom; Sosič krasno parira. Kmalu nato brezuspešen korner. Po preteku 5 minut drugi korner. Strelja Miani; s pomočjo burje, po brezuspešnem plongeonu Sosiča gre žoga direktno v vrata. Sledita še dva kornerja proti Barkovljanom. Z lepo nizko igro in krasnimi pasajami napravijo Barkovljani dva izpada, a ostanca brez uspeha, kajti kaja Primorja. Trampuš in Miani kmalu očistita svoj prostor. Barkovljani napravijo tretji izpad, in v tem izpadu, šest minut pred koncem tekme, se posreči škerlu zabiti lep, neubranljivi gol za Barkovlje.

Včerašnji tekmi sta se pokazali obe četi zelo disciplinirani in igranje je bilo nadvse kavalirsko. Od Prosečanov sta najboljši igralci Miani in vratar Trobec, od Barkovljanov Škerl ter obramba Marij Sosič — Nešto, Kastelic. Sodnik Novak popolnoma na mestu. S—

Vesti z Goriškega

Goriške mestne vesti

Prefektura v Gorici

V ponedeljek je prispela za goriške kroge težko pričakovana vest, da je ustanovljena prefektura v Gorici. Takoj so denarni zavodi in odličnejše hiše razobesile zastave v znak veselja.

«Voce di Gorizia» o pomenu goriške prefektуре napravim drugorodcem

Peter Menghi razvija v svojem dolgem članku o goriški prefekturi sledečo misel o njeni važnosti in asimilacijski politiki napram Slovincem:

«V

GORJANSKO.

Največji udarec, ki nas je zadel je toča. Vzela nam je skoraj polovico terana. Ajda je skoraj popolnoma segnila na njivah. Več kamnolomov je ustavljenih in ne dobi- jo ljudje že več tednov zaslužka.

Vsa čast gre prejšnjemu g. županu Stre- klju, da je ustanovil mlekarino, s tem bo prihranjenega mnogo truda in časa našim ženskam, ker lahko oddajo doma mleko po ugodni ceni. Omeniti moramo, da se je ravno on pred letom veliko trudil, da bi se ustanovila zadruga mlekarina, kar pa ni uspelo, ker se dobi še vedno mnogo takih, kateri niso zrelji za zadrugništvo.

Veliko nas skrbi tudi cesta, ki gre v Trst; posebno kar je je pod Šempolajsko občino, je v takem stanju, da se ne more kmalu niti k nogam po njej.

Botegar

Iz cikla „Profili“ - France Bevk

Trgovca bi ne bila prava beseda; bo- tegar je pravo ime. Poseben odrastek trgovskega stanu, ki se zdi po svojem obnašanju beraški, a je po svoji vna- gnosti najbolj gosposki. Najbolje se po- čuti v ozki temni ulici, v kateri dela- če najmanjše število ljudi veliko gne- če. Iluzija velikega prometa je na ta- način popolna. Izstavljen blago v pol- maraku ni tako vidno, v temnih pro- storih prodajalne ni mogoče razločiti njegove kakovosti, kar je pri manu- fakturjem blagu — in botegarji so po- večini manufakturnisti — silno važno.

Ozka, v skrajni kot potisnjena trgo- vina, z dvema izloženima oknom na- cesto, z visokimi policami in očrneli- mi pulji, je v svojem mraku podobna temni turški molinici, v kateri stojé pomočniki kot dervisi in zdehajo. No- čem žaliti tega plemenitega stanu. U- metnost življenja zavisi prav v tem, malo delati in vendar živeti, ne mahati z rokami, a vendarle plavati. Priznati moram tudi, da se ta brezdelna stoji- vrši samo takrat, kadar ni nikogar v trgovini in stoji gospodar na pragu. Če pa stopi kdo v trgovino, se zganejo mrtve postave, kakor mehanizem, ki sem ga videl pri nekaterih strelnih uti- cah v komedijah. Ako zadeneš tarčo, zaškriplje v kolesju, kovač kuje, dekle pometi, otrok v zibki joče, dva para plešeta... Tu pa pometi eden prah, dru- gi meče peče na pult in jih zopet skla- da na polico, trije mikastijo novodo- šleca in mu hvalijo blago do omotice.

Ne zadostuje, da je za reklamo pol- blaga izloženega v oknu in visijo rute, hlače, jopice in predpasniki ob vratih do vrha in je nad vrati drog, na kate- rem so pritrjeni novi predmeti v pisa- nih barvah, da se zdi, da je botegar iz- obesil vse svoje bogastvo na ulico. Tu- di ne zadostuje, da si je gospodar na- žgal lase in stoji lepo obrit in s polika- nimimi hlačami na vratih, pozdravi so- seda, nato se ozira navzgor in navzdol po ulici ter se smehlja, kakor da se mu godi najbolje.

Vsej tej reklami, katere tehtnosti ne moremo tajiti, se pridruži še beseda, ki je tako prepričevalna in sladka, da se blago spremeni pod njimi v med in zla- to in je cena navsezadnje res bajno nizka.

Toda, kaj govorimo! Kako je mogoče opisati botegarja, če nismo rekli poleg črke a tudi črke b, če nismo predsta- vili naše hribovske mame.

Prihranila je nekaj novcev in jih stisnila v oguljeni mošniček, ki ji je delal zavezan v vogel rute in potisnil v malhasti žep krila neprijetne občut- ke vso pot. Poleg tega, da ga ne izgubi, se je bala tudi, da kdo iznenada ne plane nanjo in je ne oropa. Zakaj, da vsi vedo, da ima nekaj novcev, o tem je bila prepričana, zato je držala eno roko neprestano ob žepu. In niti trajni dotikljaj žepa je ni mogel popolnoma uveriti o tem, da je denar res na svo- jem mestu. Saj je slišala praviti o ta- kih ljudeh, ki zavežejo denar v robcu in ga nato potegnijo iz dna desetih skatel, v robcu pa ga ni več.

Vesela je, da je končno v mestu.

Tramvaji, avtomobili in vozovi ji de- lajo vrtnice v glavi, kadar je treba iti čez cesto. Drugače je dobro, da je ce- sta obgrajena s pločnikom, da človek ve, kod sme hoditi brez skrbi, da ga kaj ne zmečka.

Tako hodi ob trgovinah in drži eno roko za vogel rute zato, ker je nima kam deti.

Pred nekaterimi izložbami se ustavi. Ne pred tistimi, ki so najslabše, v le- pih visokih hišah, in stojé taki ljudje v oknih, kakor da so živi. Kakor se ne upa stopiti v lepo gostilno, kjer stojé bele, pogrnjene mize, tako plašno sto- pi mimo lepih trgovin. Tam, kjer visi blago razstavljeno na cesto, da ga lah- ko potiplje, se ustavi oko in noga.

Botegar stoji na preži. On pozna ma- mico. Z enim očesom jo je zagledal že na koncu ulice, in je po njenem obna- šanju spoznal, da misli kupiti. Šla je mimo treh konkurentov in se je usta- vila ravno pri njegovem oknu. Že je stegnila roko, da bi potipala blago, ko je zagledala botegarja. Ta se je oglašil: «Dobro jutro, mamica!»

In ne da bi čakal na odgovor, je de- jal: «Ali boste kaj kupila, mamica?»

Mamica je umaknila roko in ni po- tipala blaga. Vedla se je kakor zasačen deček, ki je hotel krasti. Noče, da bi jo kdo silil, ne da bi jo gledal, ko se od- ločuje, kaj naj kupi. Vedela je, da jo, če stopi v trgovino, premetijo. Potem ji je žal, ko vidi druge izloženo lepše blago in tudi cenejše.

«Mamica, kaj bi rada?»

Mamica molči; nerada odgovarja, ker se boji, da bi je botegar ne nabodel na njeno besedo in kar na lepem ujel. Po strani je poškilila v trgovino, da mimogrede presodi njeno vrednost in je stopila dalje.

«Stopite notri, mamica!» je dejal bo- tegar s tako sladkim glasom, da se mu je nabrala slina v ustih.

Toda mamica ni več slišala. Stala je že pri sosedu in merila okno od spodaj navzgor, prešla vrata in se ustavila pri drugem oknu.

Botegar je stopal po prodajalni. Pred pultom je stala mestna gospa, ki je ku- povala za svojo obleko pas, ki ga je bi- la izgubila. Dva komija sta zmetala nad petdeset peč blaga na pult in niso mogli najti pravega vzorca.

Tega gospodar ni mogel gledati. Stopil je na prag, zazdehal in zamišljal z enim samim očesom...

Med tem se je mamica vrnila. Obšla je vso ulico in stopila v sosednjo, v ka- teri ni bilo trgovin. Spomnila se je na blago, ki ga je hotela prijeti z roko, a jo je bila umaknila. Blago ji je edino vzbujalo mik.

In prav isti trenutek, ko je prišla za rob blaga in ga mečkala med prsti, je stopil botegar znova na prag. Sko- raj začudena sta se pogleda srečala. Mamica je izpustila blago iz rok, bo- tegar pa je hitel:

«Ali želite za obleko, mamica?»

Pomel je roki in se priklonil kakor natakaj, ki bi rad serviral kosilo.

Zdaj se je mamica čutila dolžnica in srenica obenem, ker je prišla za rob blaga.

«Bi», je dejala. «Bi, če bi ne bilo pre- drago?»

«Kako predrago? Saj še vnašala ni- ste po ceni... Kako blago na želite?»

«Po čem je to?» se je druzila mami- ca in prišla znova za rob blaga.

«To... to...» je dejal botegar in meril mamico z enim očesom, kakor da je na njeni vnanosti zapisana cena bla- ga. «To... to... je po... osemnajst lir me- ter...» se je končno odločil za ceno.

Mamica je molčala. Ni, da bi človek takoj izrekel besedo. Skoraj se je v na- slednjem trenutku obrnila še proč.

«Koliko rabite? Stopite, da odreže- mo!» je silil botegar.

«Je predrago!» se je odločila mamica. Botegarju je za hip zastala sapa. Mi- silil bi, da ne bo vedel nič več reči.

«Predrago?» se je končno začudil, ka- kor da je prvič slišal to besedo in je

silno komična. «Ali vam blago ugaja?»

«Predrago je zame», se je izvila ma- mica.

«Pustimo to! Povejte, če vam ugaja!»

«Seveda, všeč bi mi že bilo,» je spo- znala mamica, da je v škripčih.

Zdaj pa je botegar privil. «Vidite,» je dejal očitačo. «Vidite,» je še bolj pri- vil svoje očitaje. «Blago, ki vam uga- ja, se vam zdi predrago. Blago pa, ki vam ne bo ugažalo, boste draže pla- čala.»

Te besede so bile tako izgovorjene, da so kmetici pričarale določen vtis, da bo osleparjena, če ne kupi tega bla- ga.

«Tako drago še nikoli nisem plača- la,» je dejala. Več ni mogla reči.

«To ni drago, mamica! Stopite, da odrežemo za eno obleko!»

«Če bo kaj ceneje... Toliko pa res ne plačam...»

«Bomo že naredili...»

Mamica je vstopila. Z nekoliko pla- him korakom sicer. Polmrak prodajal- ne je zija pred njo, stene so bile od vrha do tal natrpane z blagom. Ta hip ji je bilo že žal, da je vstopila.

«Peči, daj, pokaži tisto pečo blaga!»

Ko je ležala pol razvita peča pred mamico, v temnosti prodajalne, bla- go ni napravilo tistega vtisa kot ob vratih.

«Saj ni isto blago.»

«I, seveda je,» je dejal kramar. «Saj vas ne bomo osleparili. Samo tema je nekoliko. Stopimo na svetlo... Primer- jajmo...»

Končno: bilo je res isto blago. In če bi tudi blago ne bilo isto, vzorec je bil isti. Mamica je previdna, vendar te previdnosti ne more tirati do skrajno- sti, da ne žali.

«Koliko odmerimo?»

«Naj bo štiri metre,» je dejala. Hkru- tu pa se je domislila in prišla komija za roko, v kateri je držal meter: «Ali — tako drago ne plačam!»

Tu se pa začel boj. Boj prodajalca, ki bi rad izkupil do tiste višine, ki je možna in ne odgnal kupca. Boj prepro- ste žene, ki vidi za čelom gosposkega meščana skrito zvijačo in bi ne hotela oskudovati ne botegarja ne sebe, to se pravi, plačati za blago tisto vrednost, ki jo blago dejansko ima, ne več in ne manj. In mamica ve, da je megal de- janske vrednosti blaga tam, kjer proda- jalec noče nič več popustiti. Lahko pa je vrednost še nižja.

Ob tej misli, ki se je odražala v nji na najpreprostejši način, je postala trda na vse besede.

«Blago je tega denarja vredno...»

«Angleško blago. Tega ne boste za- nosila nikoli...»

«Tovarniška cena je dvajset lir... Mi dajemo pod ceno, ker je prav zadnja peča...»

«Naj bo; spustimo eno liro... Sedem- najst lir! Odrežemo?»

Prva stopnica navzdol je bila stor- jena. Pretirana hvala in prvi popust sta znižala ceno blaga neizmerno. Pr- vemu «ne» se je pridružil drugi «ne».

«Štirinajst lir vam dam.»

Splošno začudenje. «Za to ceno ne moremo dati. Sedemnajst lir; niže niti za stotinko!»

Na te besede je prodajalec zavijal pečo in se ustavil pri koncu, preme- ril mamico, ki je gledala blago po strani in vprašal: «Odrežemo?»

Vrednost blaga je radi prodajalčeve odločnosti v maminih očeh sicer zo- pet poskočila, a pridružila se je trma. Dejala je: «Štirinajst lir, ta beseda je bila pravde vredna.

«Ne!», je dejala.

Na te besede je vrzel prodajalec škarje na pult in prijel pečo, kakor da je namerava vreči na polico.

Mamici ni ušla ta kretnja. Zdela se ji je, kakor da prosi za blago, če se oglasi. In tudi radi trme ne. Obrnila se je in šla počasi iz prodajalne.

Na pragu je bil korak počasnejši. Ve- dela je, da jo bodo klicali nazaj. Njene

roko ter zacepal z nogo, je nepotrebno nadaljeval delo pri hudi; an ne?

— Penceroff, je odgovoril Cir Smith, svojo dolžnost mora vsakdo do konca izvrševati!»

V tam trenutku je tok lave, ki si je na- pravil pot skozi krasno lesovje, katero je pozgal, prišel do jezernega brega. Breg je tvenil le male strmino, toda če bi bil višji bi ulegel zadnji tok.

«Na delo!» je vzkliknil Cir Smith.

Vsi so razumeli, kaj je nameraval in- ženir. Tok se morala takorekó zajeziti in ga prisiliti, da se izlije v jezero.

Naseljenci so stekli k tesaricni. Privlekli so sekire, lopate in pikone in v nekaj urah so iz drevesnih debel in gramoza posta- vili tri čevlje visok in več sto korakov dolg jez. Ko so končali, se mislili, da so delali le nekaj minut.

Del pa je tudi skrajni čas. Skoraj ob istem času se tekoče mase dosegle spodnji del višine. Tok se je ustavil, kakor se ustavi voda ob povodnji, ko grozi preko, in če bi se bilo to zgodilo, bi bil gotovo za- grabil tudi ostalo lesovje... Jez pa je vzdr- žal in čez nekaj trenutkov stranskega čaka- nja se je lava v dvajset čevljev visokem slapu vtila v Grantovo jezero.

S pritajenim dihom, negibno in molče so naseljenci gledali boj dveh elementov. Kakšen prizor je nudil ta boj med vodo in ognjem! Katero pero bi moglo popisati to strahoto, kateri čopci bi jo mogli na- slikati! Hlapec voda se je sikajoč penila, ko je prišla vanjo lava. Parni curki so šli niti v brezmejno višino, kakor da so se od- prili ventili velikanskega parnega kotla. Kakor je bila vodna masa jezera velika, vendar se je morala v kratkem izčrpati,

ker ni dobivala dotoka, medtem ko je lavni tok iz svojega neizčrpnega vreloa neprestano valil dalje nove zoreče mase.

Prva lava, ki je padla v jezero, se je v trenotku strdila in se tako nabrala, da je se- gala kmalu čez vodno gladino. Preke nje je tekla druga plast lave in se tudi strdila, toda prišla je naprej proti sredini. Tako se je napravil sam od sebe nekakšen pomol ter polnil jezero, katerega vodo je sprotil izhlapevala.

Oglušujoče sikanje in pokanje je napol- njevalo ozračje in od vetra gnani parni oblaki so padali kot dež v morje. Lavni jez je naraščal in strjene plasti so rasle druge vrh druge. Tam, kjer se je prej le- sketala mirna vodna gladina, se je dvigal kup kadečega se kamenja, kakor da je iz zemlje dvignilo na površje na tisoče kleti. Če si predstavimo po orkanu razburkano morje, ki bi naglo zamrznilo, tedaj bi imeli približno sliko o jezuru, tri ure po izlivu prvega lavnega toka.

Takrat je voda podlegla ognju.

Vendar pa je bila sreča za naseljence, da se je lava izlivala v jezero. Na ta način so imeli še nekaj dni odlaga. Planota Lepega razgleda, granitna hiša in tesar- nica so bile za sedaj ohranjene. Te kratke dneve so morali torej porabiti za pribi- nje ostalih plank in smoljenje ladje. Po- tem so nameravali izpustiti ladjo v vodo, in pobegniti z njo in jo šele na vodi opre- miti. Ker se je bilo vsak čas bati eksplo- zije otko, niso bili več varni na suhem. Prej tako varno stanovanje v granitni hiši se je utegnulo vsak trenutek zapreti in njene kamnite stene bi se izpremenile v ječo za stanovanje.

Nebo pa je ognjeniške izbruhe spremljalo z bliskanjem.

Okrog sedme zjutraj se naseljenci niso mogli več držati ob robu Jakamarskega gozda, do koder jih je lava potisnila. Ne le da je okrog njih deževalo kamenja, ampak lava je prebrčala strugo Rdeče reke in grozila, da jim odreže pot. Prve vrste dreves so se vnele, a njihov kos, ki se je naglo segreval je raztresal debela, da je bilo slišati kakor raketni ogenj, druga drevesa, ki niso bila tako vlažna, so dije časa vzdžrala.

Naseljenci so stopili na Stajno cesto. Ho- dili so počasi, ali pravzaprav so se umi- kali. Ker je bil tu svet nagnjen, se je tok naglo širil proti vzhodu. Spodnje lavne plasti so se sicer nekoliko strdile, toda nove mase so se prelivalo preko njih dalje.

Medtem je postal tok lave v dolini Rdeče reke vedno bolj grozeč. Ves del gozda okrog nje se je vnel in ogromni stebri dima so se valili nad drevjem, ko je njihova debla že oblivala lava.

Naseljenci so prispeli po pol mitje dolgi poti ob Rdeči reki k jezeru. Zdaj se je šlo za življenje.

Inženir, ki je vselej vsak resni položaj natančno preučeval, je dejal tovarišem, vedoč, da ima pred seboj moze, ki se ne ustrašijo resnice:

«Če bo jezero zadržalo lavo, tedaj bo del otko ušel popolnemu razdejanju, če bo pa lava dosegla tudi gosdovje Daljnega za- pada, potem — ne bo ostalo na otoku ne bilke več. Na gohlih skalah bomo čakali smrti, ki jo bo morda pospešila eksplo- zija vsega otko.

— Potem, je dejal Penceroff in prekrizal

stajo, veda majhnega potoka je izpuhtela, hiša se je vnela in zgorela kakor bilka, a plot je zgorel do zadnjega kola. O staji ni bilo več sledu!

Naseljenci bi se bili radi postavili v bran proti tej reki — toda zaman! Človek nima orožja proti besnenju elementov.

Ko je nastopil dan, so se hoteli Cir Smith in njegovi tovariši pripraviti vsaj, kakšno smer bo zavzel lavni tok. Na splošno so bila tla nagnjena od Franklinove gore proti vzhodni obali in bati se je bilo, da bo tok vključ gostemu lesu Jakamar- skega gozda zajel tudi granitno hišo.

«Jezero nas bo ščitilo, je rekel Gedeon Spilett.

— Upajmo!» je odgovoril kratko Cir Smith.

Naseljenci bi bili radi šli do tja, kamor se je gorenji stožec Franklinove gore zvr- nil; toda lava jim je zapirala pot. Lavni tok se je pomikal ob Rdeči in Slapni reki ter izpreminjal vodo v pare. Ni bilo mo- goče prekorčiti tega ognjenega toka, na- sprotno, morali so se vedno bolj oddalje- vati od njega.

Razkriti ognjenik ni bil več podoben prejšnjemu. Njegov vrh je bil zdaj ploščat. Na njegovem jugovzhodnem robu sta se napravili dve odprtini, iz katerih se je ne- prestano izlivala lava, ki je tekla navzdol v dveh ločenih strugah.

Nad novim krelom se je oblak dima in pepela stopil z meglo, ki se je razprostir- la nad vsem otokom. Močno treskanje je prekinjalo bobnenje v notranjosti gore. Iz njenih odprtin so skakale do 1000 čevljev visoko v zrak goreče skale, se tam razle- tele in se usule na zemljo kakor toča.

roko ter zacepal z nogo, je nepotrebno nadaljeval delo pri hudi; an ne?

— Penceroff, je odgovoril Cir Smith, svojo dolžnost mora vsakdo do konca izvrševati!»

V tam trenutku je tok lave, ki si je na- pravil pot skozi krasno lesovje, katero je pozgal, prišel do jezernega brega. Breg je tvenil le male strmino, toda če bi bil višji bi ulegel zadnji tok.

«Na delo!» je vzkliknil Cir Smith.

Vsi so razumeli, kaj je nameraval in- ženir. Tok se morala takorekó zajeziti in ga prisiliti, da se izlije v jezero.

Naseljenci so stekli k tesaricni. Privlekli so sekire, lopate in pikone in v nekaj urah so iz drevesnih debel in gramoza posta- vili tri čevlje visok in več sto korakov dolg jez. Ko so končali, se mislili, da so delali le nekaj minut.

Del pa je tudi skrajni čas. Skoraj ob istem času se tekoče mase dosegle spodnji del višine. Tok se je ustavil, kakor se ustavi voda ob povodnji, ko grozi preko, in če bi se bilo to zgodilo, bi bil gotovo za- grabil tudi ostalo lesovje... Jez pa je vzdr- žal in čez nekaj trenutkov stranskega čaka- nja se je lava v dvajset čevljev visokem slapu vtila v Grantovo jezero.

S pritajenim dihom, negibno in molče so naseljenci gledali boj dveh elementov. Kakšen prizor je nudil ta boj med vodo in ognjem! Katero pero bi moglo popisati to strahoto, kateri čopci bi jo mogli na- slikati! Hlapec voda se je sikajoč penila, ko je prišla vanjo lava. Parni curki so šli niti v brezmejno višino, kakor da so se od- prili ventili velikanskega parnega kotla. Kakor je bila vodna masa jezera velika, vendar se je morala v kratkem izčrpati,

ker ni dobivala dotoka, medtem ko je lavni tok iz svojega neizčrpnega vreloa neprestano valil dalje nove zoreče mase.

Prva lava, ki je padla v jezero, se je v trenotku strdila in se tako nabrala, da je se- gala kmalu čez vodno gladino. Preke nje je tekla druga plast lave in se tudi strdila, toda prišla je naprej proti sredini. Tako se je napravil sam od sebe nekakšen pomol ter polnil jezero, katerega vodo je sprotil izhlapevala.

Oglušujoče sikanje in pokanje je napol- njevalo ozračje in od vetra gnani parni oblaki so padali kot dež v morje. Lavni jez je naraščal in strjene plasti so rasle druge vrh druge. Tam, kjer se je prej le- sketala mirna vodna gladina, se je dvigal kup kadečega se kamenja, kakor da je iz zemlje dvignilo na površje na tisoče kleti. Če si predstavimo po orkanu razburkano morje, ki bi naglo zamrznilo, tedaj bi imeli približno sliko o jezuru, tri ure po izlivu prvega lavnega toka.

Takrat je voda podlegla ognju.

Vendar pa je bila sreča za naseljence, da se je lava izlivala v jezero. Na ta način so imeli še nekaj dni odlaga. Planota Lepega razgleda, granitna hiša in tesar- nica so bile za sedaj ohranjene. Te kratke dneve so morali torej porabiti za pribi- nje ostalih plank in smoljenje ladje. Po- tem so nameravali izpustiti ladjo v vodo, in pobegniti z njo in jo šele na vodi opre- miti. Ker se je bilo vsak čas bati eksplo- zije otko, niso bili več varni na suhem. Prej tako varno stanovanje v granitni hiši se je utegnulo vsak trenutek zapreti in njene kamnite stene bi se izpremenile v ječo za stanovanje.

Nebo pa je ognjeniške izbruhe spremljalo z bliskanjem.

Okrog sedme zjutraj se naseljenci niso mogli več držati ob robu Jakamarskega gozda, do koder jih je lava potisnila. Ne le da je okrog njih deževalo kamenja, ampak lava je prebrčala strugo Rdeče reke in grozila, da jim odreže pot. Prve vrste dreves so se vnele, a njihov kos, ki se je naglo segreval je raztresal debela, da je bilo slišati kakor raketni ogenj, druga drevesa, ki niso bila tako vlažna, so dije časa vzdžrala.

Naseljenci so stopili na Stajno cesto. Ho- dili so počasi, ali pravzaprav so se umi- kali. Ker je bil tu svet nagnjen, se je tok naglo širil proti vzhodu. Spodnje lavne plasti so se sicer nekoliko strdile, toda nove mase so se prelivalo preko njih dalje.

Medtem je postal tok lave v dolini Rdeče reke vedno bolj grozeč. Ves del gozda okrog nje se je vnel in ogromni stebri dima so se valili nad drevjem, ko je njihova debla že oblivala lava.

Naseljenci so prispeli po pol mitje dolgi poti ob Rdeči reki k jezeru. Zdaj se je šlo za življenje.

Inženir, ki je vselej vsak resni položaj natančno preučeval, je dejal tovarišem, vedoč, da ima pred seboj moze, ki se ne ustrašijo resnice:

«Če bo jezero zadržalo lavo, tedaj bo del otko ušel popolnemu razdejanju, če bo pa lava dosegla tudi gosdovje Daljnega za- pada, potem — ne bo ostalo na otoku ne bilke več. Na gohlih skalah bomo čakali smrti, ki jo bo morda pospešila eksplo- zija vsega otko.

— Potem, je dejal Penceroff in prekrizal

stajo, veda majhnega potoka je izpuhtela, hiša se je vnela in zgorela kakor bilka, a plot je zgorel do zadnjega kola. O staji ni bilo več sledu!

Naseljenci bi se bili radi postavili v bran proti tej reki — toda zaman! Človek nima orožja proti besnenju elementov.

Ko je nastopil dan, so se hoteli Cir Smith in njegovi tovariši pripraviti vsaj, kakšno smer bo zavzel lavni tok. Na splošno so bila tla nagnjena od Franklinove gore proti vzhodni obali in bati se je bilo, da bo tok vključ gostemu lesu Jakamar- skega gozda zajel tudi granitno hišo.

«Jezero nas bo ščitilo, je rekel Gedeon Spilett.

— Upajmo!» je odgovoril kratko Cir Smith.

Naseljenci bi bili radi šli do tja, kamor se je gorenji stožec Franklinove gore zvr- nil; toda lava jim je zapirala pot. Lavni tok se je pomikal ob Rdeči in Slapni reki ter izpreminjal vodo v pare. Ni bilo mo- goče prekorčiti tega ognjenega toka, na- sprotno, morali so se vedno bolj oddalje- vati od njega.

Razkriti ognjenik ni bil več podoben prejšnjemu. Njegov vrh je bil zdaj ploščat. Na njegovem jugovzhodnem robu sta se napravili dve odprtini, iz katerih se je ne- prestano izlivala lava, ki je tekla navzdol v dveh ločenih strugah.

Nad novim krelom se je oblak dima in pepela stopil z meglo, ki se je razprostir- la nad vsem otokom. Močno treskanje je prekinjalo bobnenje v notranjosti gore. Iz njenih odprtin so skakale do 1000 čevljev visoko v zrak goreče skale, se tam razle- tele in se usule na zemljo kakor toča.

roko ter zacepal z nogo, je nepotrebno nadaljeval delo pri hudi; an ne?

— Penceroff, je odgovoril Cir Smith, svojo dolžnost mora vsakdo do konca izvrševati!»

V tam trenutku je tok lave, ki si je na- pravil pot skozi krasno lesovje, katero je pozgal, prišel do jezernega brega. Breg je tvenil le male strmino, toda če bi bil višji bi ulegel zadnji tok.

«Na delo!» je vzkliknil Cir Smith.

Vsi so razumeli, kaj je nameraval in- ženir. Tok se morala takorekó zajeziti in ga prisiliti, da se izlije v jezero.

Naseljenci so stekli k tesaricni. Privlekli so sekire, lopate in pikone in v nekaj urah so iz drevesnih debel in gramoza posta- vili tri čevlje visok in več sto korakov dolg jez. Ko so končali, se mislili, da so delali le nekaj minut.

Del pa je tudi skrajni čas. Skoraj ob istem času se tekoče mase dosegle spodnji del višine. Tok se je ustavil, kakor se ustavi voda ob povodnji, ko grozi preko, in če bi se bilo to zgodilo, bi bil gotovo za- grabil tudi ostalo lesovje... Jez pa je vzdr- žal in čez nekaj trenutkov stranskega čaka- nja se je lava v dvajset čevljev visokem slapu vtila v Grantovo jezero.

S pritajenim dihom, negibno in molče so naseljenci gledali boj dveh elementov. Kakšen prizor je nudil ta boj med vodo in ognjem! Katero pero bi moglo popisati to strahoto, kateri čopci bi jo mogli na- slikati! Hlapec voda se je sikajoč penila, ko je prišla vanjo lava. Parni curki so šli niti v brezmejno višino, kakor da so se od- prili ventili velikanskega parnega kotla. Kakor je bila vodna masa jezera velika, vendar se je morala v kratkem izčrpati,

ker ni dobivala dotoka, medtem ko je lavni tok iz svojega neizčrpnega vreloa neprestano valil dalje nove zoreče mase.

Prva lava, ki je padla v jezero, se je v trenotku strdila in se tako nabrala, da je se- gala kmalu čez vodno gladino. Preke nje je tekla druga plast lave in se tudi strdila, toda prišla je naprej proti sredini. Tako se je napravil sam od sebe nekakšen pomol ter polnil jezero, katerega vodo je sprotil izhlapevala.

Oglušujoče sikanje in pokanje je napol- njevalo ozračje in od vetra gnani parni oblaki so padali kot dež v morje. Lavni jez je naraščal in strjene plasti so rasle druge vrh druge. Tam, kjer se je prej le- sketala mirna vodna gladina, se je dvigal kup kadečega se kamenja, kakor da je iz zemlje dvignilo na površje na tisoče kleti. Če si predstavimo po orkanu razburkano morje, ki bi naglo zamrznilo, tedaj bi imeli približno sliko o jezuru, tri ure po izlivu prvega lavnega toka.

Takrat je voda podlegla ognju.

Vendar pa je bila sreča za naseljence, da se je lava izlivala v jezero. Na ta način so imeli še nekaj dni odlaga. Planota Lepega razgleda, granitna hiša in tesar- nica so bile za sedaj ohranjene. Te kratke dneve so morali torej porabiti za pribi- nje ostalih plank in smoljenje ladje. Po- tem so nameravali izpustiti ladjo v vodo, in pobegniti z njo in jo šele na vodi opre- miti. Ker se je bilo vsak čas bati eksplo- zije otko, niso bili več varni na suhem. Prej tako varno stanovanje v granitni hiši se je utegnulo vsak trenutek zapreti in njene kamnite stene bi se izpremenile v ječo za stanovanje.

Nebo pa je ognjeniške izbruhe spremljalo z bliskanjem.

Okrog sedme zjutraj se naseljenci niso mogli več držati ob robu Jakamarskega gozda, do koder jih je lava potisnila. Ne le da je okrog njih deževalo kamenja, ampak lava je prebrčala strugo Rdeče reke in grozila, da jim odreže pot. Prve vrste dreves so se vnele, a njihov kos, ki se je naglo segreval je raztresal debela, da je bilo slišati kakor raketni ogenj, druga drevesa, ki niso bila tako vlažna, so dije časa vzdžrala.

Naseljenci so stopili na Stajno cesto. Ho- dili so počasi, ali pravzaprav so se umi- kali. Ker je bil tu svet nagnjen, se je tok naglo širil proti vzhodu. Spodnje lavne plasti so se sicer nekoliko strdile, toda nove mase so se prelivalo preko njih dalje.

Medtem je postal tok lave v dolini Rdeče reke vedno bolj grozeč. Ves del gozda okrog nje se je vnel in ogromni stebri dima so se valili nad drevjem, ko je njihova debla že oblivala lava.

Naseljenci so prispeli po pol mitje dolgi poti ob Rdeči reki k jezeru. Zdaj se je šlo za življenje.

Inženir, ki je vselej vsak resni položaj natančno preučeval, je dejal tovarišem, vedoč, da ima pred seboj moze, ki se ne ustrašijo resnice:

«Če bo jezero zadržalo lavo, tedaj bo del otko ušel popolnemu razdejanju, če bo pa lava dosegla tudi gosdovje Daljnega za- pada, potem — ne bo ostalo na otoku ne bilke več. Na gohlih skalah bomo čakali smrti, ki jo bo morda pospešila eksplo- zija vsega otko.

— Potem, je dejal Penceroff in prekrizal

stajo, veda majhnega potoka je izpuhtela, hiša se je vnela in zgorela kakor bilka, a plot je zgorel do zadnjega kola. O staji ni bilo več sledu!

Naseljenci bi se bili radi postavili v bran proti tej reki — toda zaman! Človek nima orožja proti besnenju elementov.

Ko je nastopil dan, so se hoteli Cir Smith in njegovi tovariši pripraviti vsaj, kakšno smer bo zavzel lavni tok. Na splošno so bila tla nagnjena od Franklinove gore proti vzhodni obali in bati se je bilo, da bo tok vključ gostemu lesu Jakamar- skega gozda zajel tudi granitno hišo.

«Jezero nas bo ščitilo, je rekel Gedeon Spilett.

— Upajmo!» je odgovoril kratko Cir Smith.

Naseljenci bi bili radi šli do tja, kamor se je gorenji stožec Franklinove gore zvr- nil; toda lava jim je zapirala pot. Lavni tok se je pomikal ob Rdeči in Slapni reki ter izpreminjal vodo v pare. Ni bilo mo- goče prekorčiti tega ognjenega toka, na- sprotno, morali so se vedno bolj oddalje- vati od njega.

Razkriti ognjenik ni bil več podoben prejšnjemu. Njegov vrh je bil zdaj ploščat. Na njegovem jugovzhodnem robu sta se napravili dve odprtini, iz katerih se je ne- prestano izlivala lava, ki je tekla navzdol v dveh ločenih strugah.

Nad novim krelom se je oblak dima in pepela stopil z meglo, ki se je razprostir- la nad vsem otokom. Močno treskanje je prekinjalo bobnenje v notranjosti gore. Iz njenih odprtin so skakale do 1000 čevljev visoko v zrak goreče skale, se tam razle- tele in se usule na zemljo kakor toča.

roko ter zacepal z nogo, je nepotrebno nadaljeval delo pri hudi; an ne?

— Penceroff, je odgovoril Cir Smith, svojo dolžnost mora vsakdo do konca izvrševati!»

V tam trenutku je tok lave, ki si je na- pravil pot skozi krasno lesovje, katero je pozgal, prišel do jezernega brega. Breg je tvenil le male strmino, toda če bi bil višji bi ulegel zadnji tok.

«Na delo!» je vzkliknil Cir Smith.

Vsi so razumeli, kaj je nameraval in- ženir. Tok se morala takorekó zajeziti in ga prisiliti, da se izlije v jezero.

Naseljenci so stekli k tesaricni. Privlekli so sekire, lopate in pikone in v nekaj urah so iz drevesnih debel in gramoza posta- vili tri čevlje visok in več sto korakov dolg jez. Ko so končali, se mislili, da so delali le nekaj minut.

Del pa je tudi skrajni čas. Skoraj ob istem času se tekoče mase dosegle spodnji del višine. Tok se je ustavil, kakor se ustavi voda ob povodnji, ko grozi preko, in če bi se bilo to zgodilo, bi bil gotovo za- grabil tudi ostalo lesovje... Jez pa je vzdr- žal in čez nekaj trenutkov stranskega čaka- nja se je lava v dvajset čevljev visokem slapu vtila v Grantovo jezero.

S pritajenim dihom, negibno in molče so naseljenci gledali boj dveh elementov. Kakšen prizor je nudil ta boj med vodo in ognjem! Katero pero bi moglo popisati to strahoto, kateri čopci bi jo mogli na- slikati! Hlapec voda se je sikajoč penila, ko je prišla vanjo lava. Parni curki so šli niti v brezmejno višino, kakor da so se od- prili ventili velikanskega parnega kotla. Kakor je bila vodna masa jezera velika, vendar se je morala v kratkem izčrpati,

ker ni dobivala dotoka, medtem ko je lavni tok iz svojega neizčrpnega vreloa neprestano valil dalje nove zoreče mase.

Prva lava, ki je padla v jezero, se je v trenotku strdila in se tako nabrala, da je se- gala kmalu čez vodno gladino. Preke nje je tekla druga plast lave in se tudi strdila, toda prišla je naprej proti sredini. Tako se je napravil sam od sebe nekakšen pomol ter polnil jezero, katerega vodo je sprotil izhlapevala.

Oglušujoče sikanje in pokanje je napol- njevalo ozračje in od vetra gnani parni oblaki so padali kot dež v morje. Lavni jez je naraščal in strjene plasti so rasle druge vrh druge. Tam, kjer se je prej le- sketala mirna vodna gladina, se je dvigal kup kadečega se kamenja, kakor da je iz zemlje dvignilo na površje na tisoče kleti. Če si predstavimo po orkanu razburkano morje, ki bi naglo zamrznilo, tedaj bi imeli približno sliko o jezuru, tri ure po izlivu prvega lavnega toka.

Takrat je voda podlegla ognju.

Vendar pa je bila sreča za naseljence, da se je lava izlivala v jezero. Na ta način so imeli še nekaj dni odlaga. Planota Le

misli se je zavedal tudi botezar in je čakal, da se ona vrne. Kdor se vda prvi, ta je izgubil. Ko je videl, da je krenila s praga, je zaklical:

«Cujte, mamica!»
Mamica se je ozrla.
«Pojdite nazaj... Za šestnajst lir, ker ste vi...»

Odkimala je. Zakaj v tem trenutku je blago znova izgubilo na svoji vrednosti. Ko je bila na cesti, ji je ni bilo več žal, da blaga ni kupila.

«Mamica, samo trenutek...»
«Pojdite nazaj...»

Ni ga poslušala več.

Botezar je stopil v prodajalno, v kateri je bilo vse tiho in pogledal svoje ljudi, ki so stali kot voščeni kipi. Pomignil je prodajalcu: «Pojdite za njo!»

Ta je švignil skozi vrata kot podlascica in ujel mamico, ko je namerjala v drugo trgovino.

«Cujte, mamica!» je dejal, ko ga je ona plašno pogledala. «Pojdite nazaj, samo za trenutek.»

«Saj ne bom kupila», ga je prepoznala.

«Saj ni zato», jo je prijel za roko... «Gospodar bi vam rad nekaj povedal. Pojdite samo za pol minute.»

Mamica je postala sram. Lahko bi jo kdo domačih videl. Vdala se je in je šla.

«Vi me hočete spraviti na beraško palico», jo je sprejel gospodar z očitkom, kakor da ošteva svojega sina, ki kroka vse noči. «Petnajst lir in konec besedi. Naj bo v božjem imenu, ker ste ravno vi...»

Mamica je v resnici nevoljna. Ta hip ji blago že kar nič več ni bilo po volji. Vendar so botezarjeve besede take, da ji porajajo občutek, kakor da je on premagan.

V tem prodajalcu že meri in reže. Botezar stoji ob strani in podžiga z jadrkanjem:

«Mene stane dvajset lir... To je očitno izguba! Tako blago za petnajst lir meter! Vi se boste smejala. Pa drugič se kaj. Samo radi tega, da vas ne izgubim...»

Te kose molitvice so usahnile, kakor hitro je mamica odvila iz rute denar in plačala. Botezar ji je toplo stisnil desnico in jo pospremil do praga.

Mamica je nesla zavitek pod pazduho in ji ni bilo jasno, ali je osleparila ona botezarja, ali botezar njo...

Znanost in umetnost

Vinko Vodopivec: «Poljske rože».

Pod tem naslovom je izdal skladatelj v založbi katoliške knjigarnice v Gorici štiri mešane zbornice: «Poljske rože», «Kmečka kesma», «Žagar» in «Ena ptica priletela». Kakor vse Vodopivčeve skladbe, tako tudi te pisane v poljudnem tonu in nimajo posebnih zahtev do pevcev. Skladbe so skozinsko prijetno melodijozne ter bodo brez dvoma dosegle zazeljni efekt. Zategadi bodo vsim ljudem na deželi, katerim so tudi v prvi vrsti namenjene, prav gotovo dobrodošle. Tisk katoliške tiskarne je jasen in opretna zelo okusna.

Frances Marolt: «Pevska vadnica za pevske zbornice». I. del: Enoglasje.

Pisanje in sestavljanje učnih knjig in drugih učnih pripomočkov je na sebi precej kotljiva stvar. Vsak piše in sestavlja z lastnega vidika rezultate posebnega izkustva in tako nastaja metoda za metodo. V širšem smislu glasbenih metodskih del (celo Slovenci imajo več pevskih vadnic) je težko uveljaviti se z novim takim delom. Maroltovi «Pevski vadnici» pa gotovo ne bo treba, da je tozadevno v skrb, ker je polna vrlih, ki ji dajajo upravičen up, da postane pravica vodnica, pravi vodilnica za novo pevske generacije. Vrednost je njen avtor idealno navdušen glasbenik, poln zdrave glasbene volje in strokovnega znanja. Znan je kot okusen harmonizator narodnih pesmic in vester učitelj bivega slovitega pevskega kvarteta (Banovec, Pečenko, Završan, Zupan), ki je v januarju 1924 koncertoval med drugimi tudi pri nas po vseh krajih na Gorškem. Ako se je Marolt lovil tako važnega dela, kakršno mora biti pevska šola za naše zbornice, je pač imel pred očmi ono strašno vrzel, ki zija pri vseh naših pevcih in pevskih zborih: pomanjkanje vsake glasbene in pevske izobrazbe. Večina pevcev poje vse po posluhu in se nauči šele po dolgih in mučnih vajah, pevovodja pa mora prestajati za se tako lahke skladbe najhujša trpljenja, predno mu pevci odgovorijo, kaj pa šele za skladbe modernega kova.

In vendar treba enkrat obračunati s to nesrečno tradicijo pevanja po posluhu. — Dandanes so zahteve v petju vendar nekoliko drugačne nego svojočasno. Kdor hoče razumeti in uživati kak roman, po vest itd., mora biti dobro izurjen v čitanju; enako mora, kdor hoče pri glasbenem proizvodnji priti do umetniškega užitka, skrbeti tudi za potrebno glasbeno izobrazbo, da se tako enkrat za vselej osvobodijo vseh onih spon, ovir, težav in vse one zlovolje, ki so posledice pevanja po spominu in ki dajajo skladbam občuten izraz nesigurnosti in depiriranosti, jim prinašajo le relativni uspehi, pevcem samim in pevovodji nezadovoljnost ali kar deziluzijo ob gotovi indiferenci občinstva.

Maroltova «Pevska vadnica» ima torej predvsem namen, da dvigne na praktičen, neutrudi in zanimiv način nivo naših pevskih društev. Pevci, a še bolj pevovodje (poslednji v svojo lastno korist) se morajo pač otrese dotedanjega brezmetodnega izobraževanja pevcov: glasba postaja čim dalje bolj komplicirana in ima zategadi toliko več zahtev do pevcev in pevovodji. Pevce torej odločno učiti glasbeno abecedo. Za nje nalašč je spisana ta vadnica, nje naj se poprimajo, ker vsebuje mnogo zlatih naukov in praktičnih navodil tako glede učenja teorije kakor tudi glede pevske tehnike. Delo je izpeljano s praktično pozornostjo in predstavlja rezultat podrobnega opazovanja. Na nekaj pa je treba vsekakor opozoriti: kdor bo

učil pevce po Maroltovi metodi, ta jo bo moral sam temeljito preštudirati, da si zna praktično razdeliti pouk kakor je predviden v knjigi: vaje v zadrževanju (intonacijske vaje), glasbeni diktati, ritmične vaje, pevsko-tehnične vaje. Snov je obdelana tako, da more pri pevskih gojenicah vzbuditi veselje ob kolikarjaki dobri volji.

Pevovodje, pevci in pevske zbori, segajte pridno po tej knjigi! Ko se boste že nekoliko seznanili s bistvom glasbe, ki se vam bo ustvarjalo sproti, boste vi še neuki pevci takoj sprevideali, da ste se do sedaj nahajali v temi in da so vam bila zaprta vrata najlepšega človeškega kraljestva, idealno konkretnega pri vsej njegovi čudni abstraktnosti!

«Pevsko vadnico» je založil Pevski zbor Glasbene Matice v Ljubljani, ki sprejema tudi naročila proti pošiljavi Din. 50 za izvod (obsega 180 strani 4°). Poština posebej.

Nova metoda klavirskega pouka.

V Milano živi glasbenik, ki se že dolgo let trudi za poenostavljen splošnega glasbenega pouka. Izhajajoč iz raznih predpostavk o delovanju človeškega telesa pri igri na instrumentih in upoštevajoč tudi važne psihološke momente, je prišel do prepričanja, da se zamore ob popolni preuredbi vsega sedanjega instrumentalnega in teoretičnega pouka na čisto novi fiziološki podlagi skrajšati doba glasbene izobrazbe na polovico, ne da bi pri tem trpela kakovost izobrazbe same. To riskantno življenjsko nalogo si je nadel glasbenik Ermenegildo Paccagnella, lastnik istoimenske šole, ki nam je poslal na ogled in v oceno prvi zvezek svoje nove metode o klavirskem pouku: *Metodo per lo studio del pianoforte*. Že pred leti sem imel priliko videti par njegovih razprav o novih metodah in priznati moram, da so mi začele vzbujati resno zanimanje, ker avtor hodi po resnično novih poteh, ali bolje rečeno: ustvarja novo šolo na podlagi dolgoletnih opazovanj o hujah po dosedanjih poteh glasbene izobrazbe. Da bi se na tem mestu odločno izrekli z definitivno sodbo o njegovih metodah, je izključeno. Metode bi se morale poprejši preizkusiti. Sledeč avtorjem zadrlom po se njegovi dosedanjim poizkusi izborni obnesli. Človek ima navado, da gleda vsako novotvorjo ponajprej s gotovo skepsjo; šele ko jo čas utrdi, se tudi človek na njo privadi in si jo eventualno prisvaja. Kaj pa šele v tem slučaju, ko gre kar za revolucijo v glasbenem poučevanju! Kajti, ako bi se imela ta nova metoda uveljaviti, bi pomenila nekaj epikalnega.

Metoda se pričena namreč z gimnastiko: s strogimi vajami telesa, lakti, roke in prstov do najmanjših podrobnosti. Tem sledijo vaje za izobrazbo ritmičnega čuta (vse se brez klavirja) ob izobrazbi posameznih udarskih načinov s pomočjo dosežene gibčnosti telesa, roke in prstov. Istočasno se učenci uvajajo v praktično poznavanje glasbene teorije. Šele potem pride na vrsto praktična aplikacija na instrumentu samem. S to seveda temeljito mišljeno tehnično izobrazbo se zamore ob pridnem nadaljevanju omenjenih vaj — ako je gojenec nadarjen — dovršiti glasbeni pouk v štirih letih. To število se sliši zelo čudno: deloma je mamljivo deloma vzbuja dvome. Kdor se zanima za to izredno novost, se lahko obrne na avtorja na naravnost; vsi trije zvezki klavirske predizobrazbe stanejo skupno 60 lir, posamezen zvezek 20 in 25 lir. Paccagnella izdaja svoje stvari v reviji: Nuova didattica e pedagogia musicale, Milano, via Rovello 19, in je izdal med drugim tudi razne novosti o metodah teoretičnega pouka (vklj. kompozicijo) in pripravila izdajo novih metod o pouku godal in orgel, glede katerih more interesent dobiti pojasnil brez drugega pri istem naslovu.

V. M.

Gospodarstvo.

POMEN KALIJ ZA RASLINSTVO

Kalij ima pri rastlini nalogo, da ji preskrbi in v njej pretvaja ogljikove vodane, kakor škrob, sladkor in slaničnine. Te pridobiva rastlina iz ogljikove kisline, katero vdihava potom listov iz zraka in potom korenin iz dovodne vode. Ako primanjkuje rastlini kalija, se vrši sestava škroba in sladkorja le v nepopolni meri. Zrno žita ne more postati popolnoma dovršeno, korenine in gomolji ne vsebuje dovolj sladkorja in škroba, vsled česar ostane rastlina šibkejša in manj vredna. Enostranski pomanjkanje kalija povroča tudi, posebno pri repi in pesi, s početka močno razvijanje listov, katero se pa pri nadaljnjem razvoju naenkrat ustavi, da celo pri večjem pomanjkanju rastlina usahne.

Kalij je tedaj pri rastlini tvoritelj škroba in sladkorja, t. j. onih tvarin, radi katerih večino rastlin sploh pridelujemo.

Razen omenjenih koristi, ki jih prinaša kalij rastlini, je posebno pri nas velike važnosti tudi to, da so se kalijeve soli izkazale kot izvrstno sredstvo proti mnogim živalskim in rastlinskim škodljivcem. Zraven fosforatnih in dušičastih gnojil ne sme nikoli primanjkovati kalija.

R. C.

Potek vinske kupčije na Gorškem

Prav prvi potek kupčije z novim še nerazčiščenim vinom «rebulo» je bil še dosti razveseljen in je vse kazalo, da se bodo cene še dvigale, zlasti ker je bila na splošno v Italiji slaba vinska letina. Zadnje tedne se je pa žal izkazalo, da je denarna kriza v deželi le prehoda, tako huda, da je celo posušila dosedaj edino cvetočo gostilniško obrt. Ni pivcev po gostilnah, ni denarja pri gostilničarjih in zmanjkalo je radi tega povpraševanje po naših vinih. Vipavski in na briški vinogradi imajo skoraj vse zaloge svojega vinskega pridelka doma. Kravno potrebo imajo po denarju, treba je nakupiti obleke družini za zimo, izplačevati zastale obroke državnih in občinskih davkov ter plačati nešteto drugih življenjskih potreb. In denarja ni. Zato je pa bede in pomanjkanja za mernike.

Sveta dolžnost vseh naših gostilničarjev po celi deželi je, da točijo predvsem naša domača vina.

Cuti morajo naši gostilničarji da so ena celota skupaj z našim briškim in vipavskim vinogradnikom. Njihova beda skupna beda. Gostje in pivci po gostilnah, zahtevajte povsod odločno domača vina, vina, ki vam prija, so zdrava in na katera ste vi navajeni.

Razne zanimivosti

Nekaj o plutovini

V Italiji, Španiji, Portugalski, Franciji, Tunisu in Maroku se najdejo obširni gozdovi odličnega hrasta, ki nosi tuje ime «Quercus suber». Ta hrast, čigar les ima tudi svojo vrednost, je važen pred vsem radi svoje debele lubadi, ki jo poznamo pod imenom plutovina, iz katere so narajeni zamaški za steklenice itd. Njegovo listje je vedno zeleno, podolgovato, nekoliko ovalno, valovito in na spodnji strani puhasto. Čisti gozdovi plutovega hrasta se najdejo samo v Tunisu, navadno pa je pomešan med drevjem igličastih gozdov in prav rad raste v družbi navadnih vednozelenih hrastov, katere najdemo tu pa tam tudi po naših krajih.

Največ plutovine pridelava Portugalska, katero tovrstni gozdovi merijo okoli 600.000 hektarjev. Njej sledijo potem Španija s 300.000 hektarji in Italija z 80.000. Francija nima velikih gozdov plutovega hrasta v svoji deželi, ker sta pa Alžir in Tunis njeni koloniji, merijo vendar njeni skupni gozdovi za plutovino 661.000 hektarjev.

Najboljše plutovino dajejo tujske tistiške drevesa in zato rabijo za boljše vrste izdelke plutovino iz Tunisa. Na splošno je pa vendar Portugalska glavni producent plutovine, njen pridelek je računat na 45% vsega. Tri četrtine pridelka pošljejo na svetovne trge navadno v sirovem, neobdelanem stanju in eno četrtino v že izgotovljenih zamaških. Španija eksportira pa največ že izdelanih produktov iz plutovine.

Debla plutovih hrastov bi bila menda še najbolj podobna debelom starih topolov, kakršne vidimo pri nas. Tudi topol napravljajo debelo lubad, ki pa nima najbrž nikake vrednosti. Kadar nabirajo plutovino, zarežejo s posebnim nožem v odmerjenih presledkih več navpičnih zarež od vrha debla do tal. Potem napravijo dve zarezi okoli debla — prvo pri tleh, drugo takoj pod vejami. Za odlučenje pasov plutovine od debla uporabljajo zakrivljene rezilnike, to je nože, ki imajo na obeh koncih ročaje. Pri tem delu morajo paziti, da ne zadenejo drevo v živo, ker bi ga na ta način lahko ugonobili. Pomniti moramo namreč, da je plutovina že odmrta lubad, ki jo lahko režemo, ne da bi drevo kaj trpelo. Ni pa v navadi povsod, da bi luščili plutovino v tako dolgih pasovih kot so dolge navpične zareze, po nekod napravijo mnogo zarež okoli debla in dobijo radi tega krajše kose plutovine. Druge imajo zopet navado, da ne odlučijo plutovine, takoj po napravljene zareze nogo potakajo, da se zareze v globini zacelejo. V tem času se plutovina sama loči od debla in tako je pozneje dočela odstranjanje kar z rokami.

Nabrano plutovino najprej temeljito namočijo v vodi potem je posušijo. Preden pa je popolnoma suha, jo nekaj časa pražijo nad žerjavico, da strni. To početje sicer ne izboljša njene kakovosti, pač pa zakrije razne razpoke in preštevile luknjice na površju, da je potem videti, kakor da je najboljše vrste. Velike luknje in razpoke zamažejo tudi z blatom in sajami, da je kupec bolj vesel in plača več. Končno položijo žlebasto pasove na raven pod in jih obtežijo, da se sraznajo. Ko je to doseženo, jih povežejo v bale, pa gredo na trg. Naslednji pridelek plutovine dobijo z istega drevesa čez osem ali devet let.

Ze stari narodi so rabili plutovino za prilično take namene kot mi danes. Ker je takako prožna, je pred vsem primerna za zamaške. Boljšega in cenejšega nadomestila nismo do danes našli. Zamaški za razne posode so bili v rabi že pred mnogimi stoletji, za steklenice so jih pa začeli rabiti nekje v petnajstem stoletju.

Ker je plutovina tako zelo lahka, so jo pred vsem rabili ribiči za pločvice pri svojih mrežah itd. Potem so začeli delati iz nje pasove, s katerimi so lažje plavalni na vodi. Tudi današnji rešilni pasovi na ladjah so iz plutovine, ki je vsja v platno.

Plutovina je izredno slaba prevodnica toplote, radi tega jo posebek prilipijo v tenkih plasteh na stene sob, ki potem lažje ohranjajo toploto.

Neki kanadski inženir, ki je živel v zelo mrzlem kraju, si je zgradil hišo po lastnem načrtu. Vse štiri stene in vsi predelki, ki se ločevali sobo od sobe so bili votli. V praznoto je pa dal natačiti plutovinastih drobovec, ki jih je dobil iz tovarn za zamaške, kolikor je hotel. Vrata na glavnem vhodu so bila vedno zaprta, zaprta namreč tudi tedaj, ko je kdo vstopal v hišo ali jo zapuščal. Ta paradoks ni težko razumeti — vrata so bila iz štirih kril, vrtečih se na navpični osi, ki je stala sredi vhoda. To vrsto vrat najdemo pri mnogih modernih stavbah v naših mestih in niso nikakoli novost. Ko je zgoraj omenjeni kanadski inženir dovršil hišo, je bil lahko vesel svojega dela: zadostovalo je, da je v sobah zakuril jutraj, pa je toplota ostala v njih vse dan. Hiša je bila res dražja nego navadna, toda že v nekaterih letih so mu bili stroški povrnjeni samo s prihrankom kurivom.

Plutovino rabijo še za mnogo drugih stvari, rabijo jo celo za umetne noge za poablance, ker je lahka in vlagi nedostopna. Tako zvano črno špansko barvo izdelujejo iz oclja ali saj plutovine. Ko izdelujejo linoleum in podobna «voščena platna», tudi rabijo oglje iz plutovine.

F. M.

Pravda radi komarjevega pika.

Zgodba bi se skoro zdelo neverjetna, pa je vendarle resnična. Ni se zgodila v Ameriki, kjer se navadno dogajajo vse neverjetne stvari, temveč na Angleskem. Admiral Dumas je kupil v predmestju Londona vilo in se nastanil v njej. Lepega dne so začeli graditi mimo vile cesto, a pri tem delu se je zgodila neprikladi; delavci menda niso bili dovolj previdni in pri kopanju so razbili cev vodne napeljave. Voda se je nabrala v močvirnato lužo, nad katero so kmalu začeli brentati celi roji komarjev. Zgodilo se je, da je eden teh komarjev — vsaj tako se domneva — pilil admirala in mož je radi otravnanja krvi, nevarno obolel. Ko je po dolgi bolezni ozdravel, se je admiral spomnil, da bi pravzaprav imel pravico do odškodnine za prestane bolezni in nevarnost. Ker se ni mogel znesti nad neposrednim krivcem vsega zla — preklicanim komarjem — je vložil tožbo proti občinskim oblastim, ki so dale graditi cesto in so potemtakem posredno za krivile, da so se v bližini vile naselili

nesrečni komarji. Zahteval je dalje, naj se imenuje posebna znanstvena komisija, ki naj prouči zamotano zadevo in izreče svojo tozadevno sodbo. Sedaj je v teku pravda, ki bo menda dolgo belila glave angleskim sodnikom.

Prevarana trgovca.

Značilen dokaz o iznajdljivosti in navihastnosti sleparjev je slučaj, ki se je zgodil te dni v mestecu Colorno pri Parmi. Na semnju je nekdo ponujal 4 hlebe znanega parmezanskega sira, o katerem je trdil, da jih je kupil po izredno nizki ceni, zato da jih tudi poceni proda. Nekaterim sejmarmem, ki so si ogledovali blago, je tudi zapeljivo šepnil na uho, da je bil sir najbrž ukraden, zato da ga je tudi dobil tako poceni. Kmalu se je raznesel med sejmarmji glas o dobri kupčiji s sirom in dva trgovca sta kupila vse štiri hlebe, mence, da bosta imela dober zaslužek. Predno sta se pobotala s prodajalcem, sta se kajpada prepričala, da je sir res dober; a v naglici, da bi čim prej spravila sumljivo blago na varno, sta načela samo en hleb. Tudi prodajalec se je očividno zelo mudilo, kajti zadovoljil se je, da sta mu kupca odšla sama polovico prodajne cene, ki je znašala 2000 lir; glede preostalega zneska je dejal, da se bo oglašil tekoma par dni. Ko sta si trgovca, vsa srečna, da sta napravila dobro kupčijo hotela razdeliti kupljeno blago sta presenečeno ugotovila, da so ostali trije hlebi, ki jih nista načela, nenavadno trdi, desi so bili vsi enako težki. Morala sta ugotoviti s klavirnom po njih, in ko sta jih končno razbila, sta ostrmela in sta pač imela vzrok za to, kajti hlebi so bili iz cementa, v sredi pa so bili nabasani z umazanimi kunjami in travo. Bili so tako izvrstno ponarejeni, da bi jih tudi izvedenec težko spoznal. Neprikladi dveh trgovcev pa s tem še niso bile končane. Razen tega, da se jima je vse rogalo radi «dobre» kupčije, bosta imela tudi sitnosti s sodiščem, ker so ju orožniki naznanili radi prestopka neprevidnega nakupa.

Profesor dr. Eberth umrl.

Profesor dr. Eberth, bivši ravnatelj patološkega zavoda v Halle, je umrl, star dva in devetdeset let. On je bil prvi, ki odkril bacile legaria. Rojen je bil l. 1835 v Würzburgu. S tridesetim letom je prišel v Curih (Svica), od tod v Halle. Spisal je mnogo knjig, posebno pa one o bakterijah.

Kje se ne sme živžgati?

Angleski raziskovalec podpolk. Etherton pripoveduje, kako je nekdo na potovanju skozi puščavo Gobi v mongolskem taborišču nehoti zaživžgal. Hkratu je bilo vse pokoncu. Glavar je prišel sam k tuju in mu naznanil, da je z živžganjem razžalil bogove, ki pošljejo nad taborišče veliko nesrečo. Komaj in komaj se je posrečilo uitožiti razžarjene bogove s tem, da je daroval steklenico žganja glavarju. — Neki angleski uradnik je bil poslan v tajni misli v indijsko državo na severozahodu. Preoblečenega v mohamedanca ni nobeden spoznal. Spozabil se je pa in spremljal indijsko godbo z živžganjem. Takoj so ga obkolili urojenci in da ga ni rešila policija, bi ga bila množica gotovo pobila. Z živžganjem se namreč prikljuje, kakor verujejo, zli duhovi, in kdor zaživžga, mora delati pokoro celih štirideset dni. Tako imajo rudarji vražo, da se ne sme živžgati v rudokopu. V Islandiji matrajo živžganje kot prestopke zoper božjo postavo.

Kako so se sezidale piramide?

Piramide so znak vlade čez cel Egipt, ki mu je zavladal Cofer približno 2900 let pred Kr. r. Ze takrat je bila egiptovska kultura na tako visoki stopnji, da so se lahko zgradili tako velikanski spomeniki. Faraon Cofer je bil prvi, ki se je pri gradbi posluževal kamnov. Irahote mu je napravil pri Sakkari nov grob, obstoječ iz šestih grobnic, pri katerih je bila gornja vedno nekoliko manjša od spodnje. Tako so nastale piramide.

Stoletja in stoletja so imele kraljevske grobnice oblike piramid. Od najsevernejše piramide pri Abu Roasu v bližini Kaire do najbolj južno ležeče pri Mejdumu se razprostira 65 km dolgo grobišče, posejano z večimi in manjšimi piramidami, ki se še danes skrivajo v puščavnem pesku. Mrtiči so se pokopavali v pesku, da se je redka in rodovitna zemlja ohranila za obdelovanje.

Po faraonu Cofru so si napravljali vsi njegovi nasledniki piramide. Keops si je sezidal največjo izmed piramid pri Gizeh. Ta piramida je postavljena na obrobem 40 m visokem hribu libijske puščave. Prvotno je bila 147 m visoka, danes je le še 137 m visoka. Vsaka stranica na tleh meri 230 m, piramida pokriva torej 53.000 m², njena vsebina je znašala nad 2,5 milijona m³. Prvotno je bilo 216 kamnitih plasti, 68 cm širokih, druga postavljena na drugo. Najvišjih 15 plasti je sedaj uničenih. Kamni so dobro obdelani. V začetku je bila piramida ob straneh popolnoma gladka, v teku časa je pa zadela odpadla in vidijo se le še stopnice, ki se proti vrhu zožujejo. Okrog in okrog je pa vse polno piramid in piramidic, grobnice za kralje in dvorne uradnike. Tako je nastalo najogromnejše pokopališče svetovne zgodovine, ki razodeva veličastnost egiptovskih faraonov, njihovo kulturo in vso posebnost in lepoto te dežele.

Huda žena.

V mali občini Baumholder blizu Koblenza (Nemčija) so dobili te dneve na kašči zaprtga zakonskega moža gospe Julije Mees. Žena ga je imela zaprtega že tri leta. Dajala mu je ves ta čas le toliko hrane, da ni umrl. Žena je namreč zaprosila za ločitev zakona, ker pa ni uspela pri oblastih s svojo zahtevo, je kratkoma zaprla leta 1923. svojega moža v podstrežje, napravila drugo prošnjo in jo utemeljila s tem, da jo je mož zapustil in odšel neznan kam. Na tej podlagi se ji je ločitev dovolila. Ko je prišla oblast do jetnika, ga je dobila v usmiljenja vrednem položaju. Sama kost in koža ga je bila, lasje so mu valovili čez ramena, na rokah so mu zrasli nohti več kot pet centimetrov. Nečloveško ženo so zaprli.

Doktorat iz zakonske vede

V Bostonu se je ustanovil nov zavod, na katerem se bodo pripravljala dekleta za zakonski stan. Gojenke dobe po končanih tečajih diplomu in postanejo doktorice zakonske vede. Dvanajst profesorjev poučuje na tem zavodu vse, kar morajo dekleta znati in vedeti, da ustvarijo srečno družinsko življenje. Dva profesorja predavata

o postavah, ki se tičejo zakona, kakor tudi o postavah, ki se tičejo ločitve.

Štiristo ovac zgorelo.

V vasi Schlemnu blizu Berlina je nastal v nekem seniku velik požar. V tem seniku je prenočevala čreda ovac, ki je štela štiri sto glav. Vse so se zadušile in so zgorale.

Takoj po poroki tepena

Dva in dvajsetletni dijak Blessing v Philadelphiji se je zaljubil v petnajstletno Mary Scott, toda ne njegovi ne njeni starši niso hoteli nič vedeti o tej zvezi. A Blessing ni žaloval; odpeljal je kratkoma svojo ljubljeno Mary, odpotoval z njo v Camden (država New-Yersey), kjer se je dal poročiti. Toda njun beg se je pravočasno zapazil. Ko se je še vršila poroka pred sodnikom, je došla na plan stara Scottka. Ne da bi rekla le besedico, je pohitela k nevesti, položila jo vpricho sodnika in moza čez kolena in jo prav pošteno naseškala. A tudi starši ženina so se pojavili, toda ti niso bili tako bojevit kakor je bila Scottka, in so se zadovoljili s tem, da so sina prav pošteno osteli. Tako je končala ta poroka. Nevesta tepena, ženin pokaran. Ker je pa ženin iz bogate rodbine in ker bo v kratkem končal svoje študije, je upati, da se potolaži stara Scottka in bo dala blagoslov svoji hčeri prav tako rada, kakor jo je sedaj nabila.

Šahovska tekma v Berlinu

Dva tedna je trajala mednarodna šahovska mojstrska tekma v Berlinu. Zmagal je ruski veliki mojster Bogoljubov s sedmimi točkami. Drugo darilo je dobil Rubinstein s šestimi točkami, tretjo in četrto nagrado so si razdelili Ahues, Grünfeld in Spielmann, vsak s petimi točkami. Izredno mnogo občinstva se je udeleževalo te tekme kot gledavci, največ jih je bilo seveda v pondeljek, ko se je bila zobjnja in odločilna bitka med Bogoljubovim in Rubinsteinom.

Patent za šoferja

Popoln tečaj L. 200.—, 53. tečaj se je končal danes. Prihodni in zadnji tečaj začne v soboto, zadnji dan za vpisovanje. Pension za celo dobo tečaja L. 200.—. Kralj, Opčine, zaloga koles. Za Idrijo in okolico posebna šola. Vpisovanja v Hotelu Didči. Začetek v četrtek 9. t. m. Idrija, Hotel Didči. 1258

Predne prodaje
**KRONE, GOLDINARJE
ZLATO IN SREBRO**

obiščite zlatarno
STERMIN v TRSTU,
Via Mazzini št. 43
kjer dobite najvišje cene. — Kuponjem listice
mestne zastavljavnice. 1220

Najvišje cene plačujem za

KOŽE

kun, zlatc, lisic, di-kurjov, vider, jazbec, mac, veveric, kriv, divjih in domačih zajcev itd. itd.

Sprejemajo se pošiljalve po pošti.

D. Windspach - Trst

Via Cesare Battisti 10, II. nad., vrata 16

KRONE! KRONE!

14-untje, platin, 20-kronske zlate kovanice
zlatu plačuje po višjih cenah
nego vsak drugi
Albert Povh - urarna
Trst, Via Mazzini 45 1119

**Tržaška posojilnica
in hranilnica**

registrirana zadruga z omejenim poročtvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca 19, I. nadst.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun iz vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%